

Umeå kommun svar på remiss: SOU 2022:57 Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Nedan redogörs för Umeå kommuns yttrande för SOU 2022:57, Umeå kommun ställer sig bakom Sveriges Kommuner och Regioners yttrande (SKR2023/00097) samt bidrar här med ytterligare tillägg till det yttrandet.

6.3.3 Nyproduktion av skyddsrum

Planering för nyproduktion

Utredningens förslag: Det finns behov av nya skyddsrum i områden där befintliga skyddsrumspplatser inte räcker åt dem som behöver stanna kvar. Vidare kan det finnas behov av en viss kontinuerlig nyproduktion av skyddsrum, särskilt på fastigheter med flerfamiljshus och byggnader där många arbetar eller vistas, för att få till stånd och upprätthålla ett nödvändigt antal skyddsrumspplatser i området. MSB ska, inom ramen för sin skyddsrumspanering, göra en grundläggande bedömning av behovet av nya skyddsrum för att upprätthålla ett nödvändigt antal skyddsrumspplatser i områden som är strategiskt viktiga.

Umeå kommun anser att en avgränsning bör ske för vilken typ av byggnader som behöver skyddsrum och var dessa ska vara belägna. Detta för att underlätta bedömningar för byggnadsnämnden som i dagsläget hanterar ca 1000 ansökningar om bygg-, mark- och rivningslov per år.
Behovet av nya skyddsrum kan beaktas vid kommunernas planläggning

Utredningens förslag: Behovet av nya skyddsrum kan beaktas vid kommunernas planläggning. Detta kräver inte någon ändring av plan- och bygglagen (2010:900). Däremot föreslås en utvidgning av bestämmelsen i 10 kap. 17 § PBL till att omfatta inte bara befintliga byggnader som

innehåller skyddsrum utan även åtgärder som kan påverka en befintlig byggnad som innehåller skyddsrum.

Umeå kommun instämmer i utredningens förslag, men betonar vikten att skyddsrumspaneringen som tas fram av MSB skrivs på ett sådant sätt så att det kan användas som planeringsunderlag och att vägledning för denna tillkommer.

6.4.3 Planering och beslut om behovet av skyddade utrymmen

Utredningens förslag: Regeringen eller MSB ska besluta om behovet av skyddade utrymmen och inom vilka områden inom landets kommuner som sådana ska inrättas. Sådant beslut ska, liksom för motsvarande beslut beträffande skyddsrum, inte få överklagas. Kommunen ska på begäran av regeringen eller MSB lämna upplysningar om vilka utrymmen inom kommunen som kan vara av betydelse som skyddade utrymmen samt om andra förhållanden av betydelse för myndighetens beslut i frågor om sådana utrymmen.

Umeå kommun anser att detta uppdrag bör förtydligas och preciseras utifrån byggnadstekniska aspekter till exempel storlek på fönster och dörrar, avgränsning mot rum med inkommande fjärrvärme, hetvatten och ånga.

6.4.5 Beslut om inrättande av skyddade utrymmen

Utredningens förslag: Kommunen ska besluta om inrättande av skyddade utrymmen. Om det finns skäl att fatta ett beslut om inrättande av skyddade utrymmen i anläggningar som ägs av staten eller regionen ska beslutet fattas av den myndighet som regeringen bestämmer. Den statliga myndighet eller region som berörs samt länsstyrelsen ska dessförinnan få tillfälle att yttra sig. Om myndigheten, regionen eller länsstyrelsen motsätter sig åtgärden får beslut om inrättande av skyddade utrymmen fattas endast om det finns synnerliga skäl. Skyddade utrymmen som har inrättats ska föras in i skyddsrumregistret.

Umeå kommun anser att detta uppdrag bör förtydligas. Om skyddade utrymmen ska inrättas hos privata fastighetsägare kan deras skyldighet att lämna information till kommunen behöva ses över. Om det är olika förutsättningar beroende på om det är offentlig eller privat fastighetsägare blir det svårt att genomföra i kommuner där eget ägande är begränsat. Det är också viktigt att tydliggöra vad som gäller om en fastighet övergår från offentlig till privat fastighetsägare.

Umeå kommun vill också lyfta att en ersättningsbestämmelse för kommunernas ansvar bör införas i lag om skyddsrum och skyddade utrymmen. Ersättningsbestämmelsen bör avse kommunens arbete med skyddade utrymmen, samt information till allmänhet och fastighetsägare om skyddsrum och skyddade utrymmen.

8.2.4 Kommuner och länsstyrelser ska ansvara för framtagande av planering för utrymning och efterföljande inkvartering vid höjd beredskap

Utredningen bedömer att kommunen även ansvarar för planering för de barn som omfattas av fristående skolors verksamhet, under förutsättning att den fristående kolan i fråga inte har en skyldighet att bedriva verksamhet även vid höjd beredskap.

Umeå kommun instämmer med SKR:s bedömning i samtliga delar och vill i det avsnitt som gäller friskolor hänvisa till Skolverkets hemställan om en översyn av regleringen av skolväsendet vid höjd beredskap till att också omfatta enskilda huvudmän (dnr 2022:2602, 2022-11-16).

10.2 En statlig beredskapsorganisation för räddningstjänst ska förstärka skyddet av civilbefolkningen vid ett väpnat angrepp

Utredningens förslag: Det ska inrättas en beredskapsorganisation för räddningstjänst för att förstärka skyddet av civilbefolkningen under höjd beredskap eller då regeringen i annat fall har beslutat om beredskapstjänstgöring enligt 4 kap. 8 § lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Organisationen ska vara en statlig förstärkningsresurs, och dess personal ska ha till uppgift att under nyss angivna förhållanden kunna tjänstgöra inom kommunala räddningstjänstorganisationer, såvitt avser genomförandet av räddningstjänst eller särskilda uppgifter under höjd beredskap enligt LSO. Beredskapsorganisationen ska efter en femårsperiod ha uppnått en personalvolym på cirka 3 000 personer.

Umeå kommun instämmer i att ett väpnat angrepp kommer leda till ett ökat behov av extraordinär personalförstärkning.

Umeå kommun avstyrker dock att denna personalförstärkning ska komma från en statlig beredskapsorganisation utan understryker vikten av att räddningstjänstens personal fortsatt ska vara kommunal för att inte bryta mot ansvars-, likhets- och närhetsprincipen. Likt SKR ser vi stort behov av en hög grundförmåga lokalt vilket också skulle innebära att kommunen kan

agera mycket snabbare än om man behöver invänta en statlig förstärkningsresurs.

10.11 Utökad lokal organisering av frivilliga för insatser under höjd beredskap och fredstida förhållanden

Utredningen bedömer att kommunala verksamheter som äldreomsorg och förskola helt eller delvis kan behöva upphöra vid ett väpnat angrepp, och att de ordinarie kommunala personella resurserna då i stället måste inriktas på att kunna ge kommuninvånarna ett grundläggande skydd och stöd.

Umeå kommun avstyrker ovanstående påstående och menar att vid en storskalig utrymning kommer sannolikt merparten av den kommunala personalen att behövas för att utrymma de egna verksamheterna, inkl. äldreomsorg, omsorg om funktionshindrade, skola och barnomsorg.

Umeå kommun håller med utredningens bedömning om att civilsamhället i största möjliga utsträckning bör involveras i skyddet av civilbefolkningen men **avstyrker** utredningens förslag om att frivilliga ska utgöra grunden för den kommunala organisationen, via krigsplacering av frivilliga.

Umeå kommun anser att frivilliga just på grund av att de är frivilliga inte kan eller bör utgöra grunden för en organisation, utan att de i stället ska ses som ett komplement till den offentliga organisationen. När det gäller förslaget om att kommunerna ska rekrytera fler frivilliga till Frivilliga Resursgruppen (FRG) och att kommunen ska skriva avtal med dessa personer för att krigsplacera dem i kommunens krigsorganisation önskar Umeå kommun tydlighet gällande avtal som skall ingås med de frivilliga. I dagsläget skrivs avtal med FRG personal när de slutfört sin utbildning, om fler eller andra typer av avtal skall skrivas för att gälla höjd beredskap behövs direktiv tas fram om vad dessa avtal skall innehålla.

Umeå kommun ser också rent praktiskt stort hinder med att bygga sin krisorganisation på FRG då FRG Umeå idag består av endast 17 medlemmar. Arbete pågår för att öka gruppens antal men vi ser ett hinder då man tidigare år haft svårt att rekrytera medlemmar.

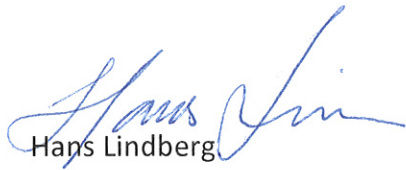
Umeå kommun föreslår att man breddar uppmaningen att gälla samarbete och avtalsskrivning med organisationer i Civilsamhället för att öka möjligheten att rekrytera brett. Umeå kommun önskar också att en

reglering tas fram för kommuner om krigsplacering av frivilliga, då dessa inte ingår i den nuvarande frivilligförordningen (1994:524).

10.12 Befattningar i fråga utrymningsledare samt personal för iordningställande och drift av befolkningskyddsrum ska omfattas av civilplikt

Utredningens bedömning: Utredningen bedömer att det behövs civilpliktiga i kommunerna för att genomföra utrymningar och föreslår att totalt 400–500 utrymningsledare ska utbildas med civilplikt under den kommande femårsperioden, **SKR bedömer** dock att det krävs betydligt större volymer än så för att kunna lösa uppgiften. SKR anser att regionen bör vara bemanningsansvarig för de befolkningskyddsrum som regionen ansvarar för. Umeå kommun instämmer med SKR i detta.

Umeå kommun håller med om att civilpliktiga kommer att behövas vid utrymning. **Umeå kommun anser dock att frågan behöver utredas närmare.** Civilpliktiga bör kunna användas för en större bredd av uppgifter inom skyddet av civilbefolkningen. Det behöver tydliggöras vilka förutsättningar som finns för en sådan kommunal organisation.

Hans Lindberg
Kommunstyrelsens ordförande

Margaretha Alfredsson
Stadsdirektör